

ၵွၢ်သၢ်နီၤ ညးၤ သၢ်သၢ်

**ၵွၢ်သၢ်နီၤ ညးၤ သၢ်သၢ်
နၢ်ပၤတၢ်မၤတၢ်
မၤပၤတၢ်နီၤ**

Թա Քալ ԲԻՅԱ
Փո Գւղ Լըրառ Կառալւմ

Tá Joseph DION NGUTE
ገጠናው ጠቅላይ, ጠቅላይ ጠቅላይ

**Má ABENA ONDOA, tsö tsê OBAMA marie Thérèse
Dwálá' Bómte Mjwí pú a Tunɖyé**

DZƏGHÒM

DZƏGHÒM

Mkam ghòm nyényó mguṇ myə â ntuótə mco' pəmnəṇ ba mko guṇguṇ tə gə myə mtəmguṇ myə Kaməlúm bə e lə́ bīṇ á, dé nwə nə mtuo mpfókpəjwī myə pé mo tə go tə nwə nə á pá.

Da' gaə́, mpfókpəjwī ba mtuṇdyə́ bə wáp ka mtuo mo zhyə́ kə́ bə́ wáp zhyə́ ntútú lə́. Tə́ nə́ pə́ pò', bə́ á puṇ gaə́ baýá mo lé zhyə́ má tə́ jyə́ pá' e cəṇtə́ ló' pə́ pyə́ wáp nyaknyə́ tə́ gūṇ ṇkwó' á thə́ é shwə́ lə́. Mpfókpəjwī zhyə́ mtuo máp tə́ á há gaə́ wáp tsúpé yə́ á yáp lə́.

Á shyə́ mpò' tə́ Shəṇ Đwálá' Bómté Mjwī́ pú a Tuṇdyə́, yə́ á fa' mfa' gwyə́ nəbomté mjwī́ ba tuṇdyə́ á, yó gaə́ ä́ puṇ gaə́ é lénwə́ nə́ ṇwa'nyə́ dəṇdəṇ nəshím mpfók, shím mtuṇdyə́ gə́ ba mcú'tə́ nəbómté mtuo pəjwī́. Đwa'nyə́ yəṇ pé gó la'tə́ te' buə́ pómté bīṇ níṇdəṇ nə́ mtuo mpfókpəjwī́.

Səmmo ka tuónyó́ dəṇ yə́ pú bə́ ntúm mtuṇdyə́ də́ mpfókpəjwī́ jógó', ntúm mpfələ́' mókpé ba giṇnyə́ pə́ : buə́ tyə́' mnwə́ mpfók yə́ á sya tə́ bīṇ bə́ á tsənòm, nə́ sək pfók pú fə́ dhə́ e təkunṇkúṇṇ, nə́ nə́ wáp ntúm mtuṇdyə́, nə́ hyá wáp nə́ tsə́ tsáp, tə́ gə́ shé́.

Đwa'nyə́ la'tə́ yəṇ wə́ bə́ ywə́ nəshím mpfókpəjwī́ bīṇ síṇ wáp buə́ ghiṇ cwəyə́ pú ka lwó' mtuo máp pá' shəṇ lə́. Ä́ wə́ ntuótə́ bīṇ ntútə́ mtuo bə́o bīṇ gómnwə́ nə́ tsúdyə́ yə́ á shyə́ gaə́ a yé́, góm te' góm nwə́ ṇwa'nyə́ shé tsúdyə́, ntíntí mcú', tə́ gə́ ntíntí mnwə́ myə́ á bə́ nə́ dyə́ lə́.

Đwa'nyə́ yəṇ yə́ a ka tuó́ nə́ yú', mhəṇ pú a mpiṇ myə́ ntúm ó́ jáp tə́ dzə́ ntí msá' jyə́ puə́ myə́ gə́pnə́' nə́ fá'á, pú gə́m *Kómón Lə́* gə́ Tuó Gūṇ. Ntə́mdyə́ ṇwa'nyə́ wə́ bə́ nə́ cım pəkə́ nə́ mnwə́ mpfókpəjwī́, tə́ á cyə́ m nə́ wáp zhyə́ buə́ pómté wáp pá' shəṇ lə́.

Pyə́ bə́ wə́ súm gaə́ tuə́dəṇ ṇwa'nyə́ yəṇ kwítə́ vəṇ mpfókpəjwī́ pyə́ wáp də́ gaə́ gə́pna' kwítə́ wáp nə́ pómté mtuo máp lə́. Gaə́ mtuṇdyə́, mpfələ́' pú a pə́ guṇ awé́ lé́ yá yəṇ dó' bu' pú a kyə́ myə́ pú gə́ nə́ mpfókpəjwī́ lə́.

Đwálá' Bómté Mjwī́ pú a Tuṇdyə́
 Má ABENA ONDOA, tsə́ tsə́ OBAMA Marie Thérèse

ƆKWƆTƏ MZHƏN

ƆKWƆTƏ MZHƏN

Pak batə 1 : Mnwə myə ă puŋ gaó pə zhyé né mpfókmjwĭ

Pak batə 2 : MtƆƆ mpfókpəjwĭ

Pak batə 3 : Ɖwa'nyə she tsúdyé

Pak batə 4 : Mcă' pfé gefa' gôpna', mcă' mpfû bhé fâ', mcă'
kam fâ', ntwá vú

Pak batə 5 : Mshe tsúdyé

Pak batə 6 : Shé mnwə myə mpfókmjwĭ jó

Pábəŋ

KAMDJYƏ MTSO

KAMDJYƏ MTSÓ

KG : Kát Gwyó

KG : Kò Gùŋ

CICK : Cam pəImâm gó pə Camthósi Kaməlúm

NSG : Nte Shwafǔ Gùŋ

KP : Kə mPè

GGGKF: Gefa' Gôpna' yə ê Giŋ ná Kə Fa' lə

DMBG : Dyə Mməku' Bómtə Gùŋ

DBG/DNG : Dwâlǎ' Byâp Gùŋ/Dyêfa' mNwə Gôpna'

DBMT : Dwâlǎ' Bómtə Mjwĩ pú a Tuŋdyə

DN: Dwâlǎ' Nwəŋkáp

DDNFG: Dyê Dwâlǎ' mNwə Fa' Gôpna'

CKCGG : Cú'tə mKrite pə Cwyó'nyó Sí ná mGhenyə ntúm Gô'syàktə

PV : Pəlosé-Vəbal

KNKP : Kwóko Nəbyá guŋ ntí Kyə ná pəJwĩ

Dyêśá' She Pfólǎ' (**DSP**)

Dyêśá' She Kùŋlǎ' (**DSK**)

DST : Dyê Sá'she Təŋlǎ'

PAK BATƏ 1 : MNWƏ MYƏ Ā PUD GAÓ PƏ ZHYÓ NÓ MPFÓKMJWĪ

1. Waó bə mpfókmjwĭ?

« Lǝmɔdyǝ mi cwǝyǝ dhǝ kǝ mjwĭ pfǘ, kǝ cwǝyǝ lǝmɔdyǝ sa'tǝ dǝŋdǝŋ pǝ mcô' nǝ góm lǝ »

Lé ηke 227 ntúm kǝ gùŋ

Mpfókmjwĭ bǝ :

- Bǝyǝ mjwĭ lǝ yǝ ě ghǝ ηwa'nyǝ lǝmɔdyǝ nǝŋ jaǝ á ntúm lǝmɔdyǝ tǝ ηkǝm cwǝyǝ dhǝ ě pfǘ lǝ ;
- Bǝyǝ mjwĭ lǝ yǝ ě wǝ ntǝm lǝmɔdyǝ da'gaǝ wǝp yaǝ á thǝ she, a kwǝ gaǝ she bǝ pú ka wǝ jǝ' kǝ bǝ dyǝshe ka wǝ miŋ ghǝm nǝ ;
- Bǝyǝ mjwĭ lǝ yǝ pú dhǝ ě hapnyǝ kó da'gaǝ bǝ dyǝsǝ'she ka wǝ gǝm gaǝ wǝp hapnyǝ lǝ.

Mpfókmjwĭ tǝ bǝ :

- Sǝ mo yǝ mjwĭ kǝ yǝ pú é ghǝ mka'nyǝ lǝmɔdyǝ, dzǝ pó tǝ tǝ yǝp pǝŋ kǝ ηkǝŋnyǝ gaǝ á pǝ pyǝ.
- Mjwĭ yǝ pú sú' é da'gaǝ dhǝ e pfǘ tǝ wǝp gwǝ dǝmɔdyǝ lǝ ;
- Mjwĭ yǝ pú cwǝ'mlu' nǝ é da'gaǝ pú lǝ wǝ bvǝ lǝmɔdyǝ yǝp ntúm ηwa'nyǝ lǝmɔdyǝ gǝpna' tsu' tsǝ kǝ tsu'cwǝ ta' nǝ mo nǝ pú lǝ.

2. Lǝmɔdyǝ yǝ mcô' bíŋ á bǝ yǝá ?

Lǝmɔdyǝ yǝ mcô' bíŋ á bǝ, bǝyǝ lǝmɔdyǝ lǝ yǝ pú nǝ ghǝ gǝŋ nǝ mjyǝ myǝ mcô' góm á, góm ǝkdonǝŋsǝ n⁰ 81-002 tyǝ' 29 yǝ á gǝmnwǝ nǝ buǝ nyap nwǝ tǝ sivi' gǝshǝ mnwǝ myǝ ā wǝ dé nǝntǝo pǝmnǝŋ lǝ.

Nǝ kwǝ lǝmɔdyǝ bǝ nǝ ghǝ ηwa'nyǝ lǝmɔdyǝ. Ðwa'nyǝ yǝŋ nǝ dí da'tǝ gaǝ mjwĭ pú dhǝ é lǝmɔdyǝ tǝ e pfǘ. Yǝ nǝ dǝ mjwĭ gǝ mpfók.

Sǝ' m nǝ ηwa'nyǝ she tsúdyǝ, ntǝmɔdyǝ myǝ pǝ nǝ la'tǝ pǝ' nwǝ tsúdyǝ gǝŋ lǝ.

PAK BATƏ 2 : MTUO MPFÓKMJWĪ

Â gə nə mtuo mpfókmjwĭ myə pú zhyó á, bə pú tuótə :

3. Nə ghə tuə nə piŋ dómɔdyə

Mpfókmjwĭ ghə nə piŋ dómɔdyə báyə ě kuŋ áá, mco' mō bə ŋke batə 20 ntám Kə Afrika Nəbómtə Mtuo Monəŋ yə á gəm nwə nə Mco' Pəjwĭ ntám Afrika lə (Mco' kə Maputo), bə góm gaə :

« *Mtəm gūŋ gə pə cəŋnwə dəŋdəŋ tə mpfókpəjwĭ pə jú' pəpún pə' bəyə montuo lə, cyə m nə mfa' mǝ (...)* :

c) *Mpfókmjwĭ ghə nə piŋ dómɔdyə bí mbé yə ě kuŋ áá* ».

Â biŋ ntám jum ó, ŋke 77 ntám okdonəŋsə n^o81-002 tyə' 29 nə Dzə'bvə 1981 yə á gəmnwə nə tá sivi gə shə mnwə myə ə wə dé nəntuo pəmnəŋ á pə gəm gaə : « *Dhé pfú, bə mtsúmcú' pyə ka ghə səm tuə nə mpfók, nə ləpəə e kə nə mcú' myə á myə, báyə ě pyáp tyə' 180 ntó' tyə' yə dhə e mpfú á tá biŋ dóm mú' dyə tə byə, tə mo gaə é pá' səmywə yə pú lə nə ŋkó é á kə kəywə lə, kə á pə cwəyə mǝ kó nə é kə tyə' lómɔdyə kə tə mnwə mə pə lə* ».

4. Tuə nə pə shwə pə kwa' dyə yáppú dhə e

Mco' kə Maputə myə á bə m dzə myə Kaməlúm á gəm gaə, mpfókmjwĭ ghə nə cwə á dyə yáppú dhə e yə e mpfú á, **tə lə ntí lómɔdyə yə pú é** lə ntám ó lə.

Mco' mō bə ŋke batə 21 ntám Mco' Kə Maputo myə á gəm nə dəŋdzə kam gaə :

« *Mpfókmjwĭ ghə háp ě dəŋdəŋ nə mcú' dhə e.*

Mpfókmjwĭ, tə lə ntí lómɔdyə yə e kə ntám ó á, ghə tuə nə pə shwə dyə yáppú dhə e. E piŋ dóm mú' dyə, bə tuə bə jaə á bí í báyə dyə bə bə yə kə ywə bə dhə e lə nták bí í lə. »

Mkə mpə ŋke batə 358-1 ŋke 2 jəghəm 2 gə 3 ntám pə thə bəwəələ yə é nə mpfók dyə dhə e lə.

5. Tuo nə pə gwim pə bīj bə dzūmcü' pyə mkécôk bə nə dé wáp.

Ŋke 20 nə Mco' kə Maputô gəm gaə :

« *Mtəm gūŋ gə pə cəŋnəwə dəŋdəŋ tə mpfŌkpəjwĪ pə jú' pəpūŋ pá' bəyá montuə lə, shyə m nə mfa' mǎ : »*

b) *Dhə pfū, bə mpfŌk bə mâ ba gwim pə, nə yə a gə kəlók yú' pəpūŋ pə ba pá' nə kə pá' wáp sé lə ; »*

Dyəshe yə pú pútə she nəfyə' mnwə tsúdyə á nê gə ghəm bəyə mpfŌkmjwĪ gə kə tə gə wim pə pyə pyə wáp yəə â mkécôk pyə kə bə wáp kwyə da' gaə bə mko'tə lə, ŋwa' ntám ŋwa' nyə she tsúdyə gaə é gə pə dhəpə ba gapmcü' myə tâ yáp nə pfū nták, pá' mŋke 389 ntám mko guŋ góm áá.

6. Tuo nə ghə háp nə mcü' máppú dhə e

Dhə shwátə mpfū, bé a pə gaə â bə wáppú jwĪ i lə pīŋ ntamtə mcü', bə mpfŌkmjwĪ gə pútə she bí dyəshə yə á ku'nyə á, pú ghə mzhəŋ nəgáp mcü' dəŋdəŋ cwə nə tō' nwə tsúdyə.

Cwə ŋku' nə ghap mcü', hăp mcü' myə dhə pū mjwĪ lə pə ntám lómdyə jó á lê mpfŌkó. Lé ŋke 1441 ntám Kə gūŋ.

Só' m nə mcü' myə bəwaəłə nə pú lə nê lómdyə bə ê dá' gə á, kə mo lə nə dá pə si é, kə e lə tsū â dyə tə góə, a lə pə ntamtə mcü', â bə tsə ta' mo nə pú dö é. Lá' mo pə gə ghap.

Pū gə ghaptə mcü' â yə mpfūpfū (dhə kə jwĪ lâ) lé mtsúmcü' pyə, pú gháptə bí pú mzhəŋmzhəŋ pá' Kə gūŋ (pə'tə 731 pú a myə á dhə ó lə) kə *Kómón Lə* nə góm áá.

7. Mo (pfŌkmjwĪ/pfŌkmbê) yə é ghə tuo nə mcü' mo yə e mpfū, bə gefa' gəpna', gefa' máku', səŋwi kə gefa' tsu'fa' tamtə ntwa kə gefa' tsu'fa' ghómo e pə ma' shwop Nte Shwafū Gūŋ (TSG)

Yə tə dzə

8. Tuo nə pómte bəŋnə é ba msénwə myə

Ŋke batə 20 nə Mco' Kə Maputô sho' bəkbók mnwə mko dəm pfŌkó ba

mpá' nwə né sək p̄fók pú f̄ə dh̄e e á góm gā :

« *Mtəm gūŋ gɔ pə cáŋnwə dən̄dən̄ t̄ə mpfókpaɣwĩ pə jú' pəpún̄ pə' bəyá montuə lə, cyə m né mfa' m̄ :*

a) *Pú t̄ə gɔ lə mpfókpaɣwĩ yó sɔm ntí gɔ' pə ; »*

Ba ŋke batə 77 ntúm Ɔkdonâŋsə n° 81-002 tyá' 29 ná Dzâ'bvə 1981 yə a góm buó nyaptə mnwə tá sivî gē shə mnwə myə pú góm thə á biŋ shó' ná lə mpfókpaɣwĩ jógó'.

Ɔke batə 277-3 ntúm ŋwa'nyə Ɔk mpê jɔ ntí mnwə b̄ə p̄ə' gɔ' ná mpfókpaɣwĩ n̄ŋ byáp yá, ntútá yú gó' p̄ə' : « *bākálá yə m̄ ghə ná mo b̄ə jyá a yé é, e yɔgô' yá, kə á pə m ná b̄əŋn̄ é, ntúm th̄ə é kə m ná mkwenyə myá l̄ (...)* ». Pú pə níŋ mo cé n̄ə ba gu' puə kə tə é la' mpfú l̄ə, n̄ə dən̄ yə a n̄ə gá' bú lə. Da'gaá a pə á gākálá, bə mjyə myə â bə ntúm ŋwa'nyə Ɔk Mpê bá dénwə né ná lə p̄əmn̄ə jógó' â bə bə a pú n̄ə ntámpe thə b̄əwáəl̄ə yə é lə mpfókpaɣwĩ jógó' lə.

9. Tuo nó tsú mcű' tə sım

Nə tsú mcű' tə sım bə fu' yə â bə bí mpfókpaɣwĩ, tə l̄ə ntí lóm̄dyə yáppú dh̄e, né né wim bíŋ dzú mcű' dh̄e yə é pfú á, da'gaá pə tə sım (tə f̄iŋ, tə h̄ə/ghaptə, tə nə dási mo kə k' lə).

Mpfókpaɣwĩ pə tə ghə mcű' dh̄e e tə a pə á yə (tuə guŋ pəghəmfəlaŋsí) bə ê gɔ ghə tuə nó tsú mcű' tə sım nó mcű' dh̄e e yə e mpfú áá.

Ɔke batə 767 nə Ɔk Guŋ t̄ə gə myə á dzə ó bə nyápnwə n̄ə mcű' tə sım, mco' myə â ŋkwi' nó á pə dé dən̄ ba mzhəŋ mtsúmcű' (p̄ə, p̄ə p̄ə, mfə pyə pəjwĩ, mfə pyə pəb̄e, p̄ə mfə kə t̄ə pú má l̄ə).

Mcű' tə sım myə â dé mpfókpaɣwĩ â bə ta' jyə nó mcű' dh̄e bə pú nə gáp jyə pfuə, bəyə p̄ə t̄əmb̄e yə e mpfú á sí, ba bəyə e lə tsə wáp m ntúm mú' lóm̄dyə t̄ə pú é pə lə.

Nə tsû nə mcũ' tə sîm mi cwəyə mpfókmjwĭ piŋ dómɔdyə, bəyə ŋkhənyə dhə yə e mpfũ á sí læ (nə guŋ mzhəŋ awé).

10. Tuo nə kwĭ dzəmcũ'

Nə kwĭ dzəmcũ' myə pə pə yú' pá' nə cwadzũ ŋkwĭ mu' dəŋ nə mcũ' â bə pá' ta' mo yə pú məktə gaə pə é lá' bə nə pətsúmçũ' â ntámdzə ŋkwĭ mú' dəŋ nə mcũ' tə tyə' nə ghaŋ tí ku' læ. Â bə pə' hâhă tí nê pfũ pú ŋwâ' nták kə a pə tsə mkwyəŋ kə tsə mkam læ. Notê nê gə ŋwa'nyə nə.

Mpfók ghə nə hêŋ dzəmcũ' nə dyə' mɔnwə ntəo pə pyə pyə wáp ka wé ŋkwýə ba mpá' ŋkâp səkú, ywê yə wáp tsú â ba mɔnwə nə nêntəo yáp.

Á pə pə' é ŋwá' ŋwa'nyə nəhəŋ yá nə go Dyê Sá'she Təŋlá' yə á ghə tuo nə á jáp.

11. Ðwa'nyə tókvũ ba pómte mpfókmjwĭ

Ðwa'nyə tókvũ bə ŋwa'nyə yə mô bvə nə gap mcũ' myə bíŋ bvə yə nwə yə é súm gaə pú tí gə tyə' yə é læ yə gó læ. Â sí ntí tá :

- Tókvũ dəbũŋwá'á : Â bə ŋwa'nyə yə mö læ bú ŋwá'á, jáp tyə'dzũ nə bíŋ ntú pũ é nə ;
- Tókvũ ntəo : Notê nê ŋkwĭ, mkwĭntě pəpəə gə ta' kə mnotê pəpəə læ ;
- Tókvũ cam : yə mô ŋwa', kə há bí mo yə pə e lwô' cam é á e ŋwâ', kə də məsín ŋwá'á, ntú pũ é nə, níŋ ntám samŋwa'nyə shəŋtə dók há bí notê, dzə mkwĭntě pəpəə.

Ðwa'nyə tókvũ bə á ghə dəŋ da'gaə pə pú ŋkhítə bəyə a ka ghín nə mco' læ. Mpfókmjwĭ fik nə ghə pú khítə ŋwa'nyə tókvũ bəyə pú ghaŋ mcũ' a læ ghín nə ŋkə pá' Kə Güŋ nə góm áá. Ě fik nə piŋ ŋkəŋnyə yá bəyə mfũm ntám ó læ.

PAK BATƏ 3 : DWA'NYƏ SHE TSÚDYƏ

12. Dwa'nyə she tsúdyə bə kə ?

Dwa'nyə she tsúdyə bə ghəm bə gōpna' nwədəndəŋ ŋwa' bí pətsámca' (mû mo yə e mpfú, mtâ pyə, mfə pyə pəjwí ba pyə pəbê, jwí i) nə ŋkam nwə nə tsúdyə mpfúpfü.

13. Pú Dwa' ŋwa'nyə she tsúdyə hó ?

Pú bütə she tsúdyə ntúm pfəlá' yə tâmbê kə māmjwí yə e mpfú á kə shwə nə læ, dyəsa'she yə á ku'nyə nə á né sa' yá: Dyəsa' She Pfəlá' (DSP) kə Dyəsa' She Kūŋlā' (DSK) lâ.

14. Pə waə həŋtə ŋwa'nyə she tsúdyəó ?

Pú gə nə pütə she kūŋ cuŋ é pə sí, á pə nwə ntəó, bütəshe nəŋ bə ge e.

Pə' ji bə á, pəmnəŋ tuŋdyə mo yə e mpfú á né ghə nə həŋtə ŋwa'nyə she tsúdyə. Pə a pə :

- Kwa' tsə pó mo yə e mpfú, ŋwa'nyə lómdyə pə sí, tsə pə pyə tə ŋwa'nyə lómdyə, pə pyə é ló wáp gwím tə bə wáp kwyə ;
- Dhə kə jwí mo yə e pfú ;
- Muəpóm bí pə pyə wáp ka kwyə ;
- Mtä mo yə e mpfú á (pyə wáp dzə é læ) Tá, má, tá yə gwyə, má yə gwyə ;
- Mfə pyə kə ŋkhənyə é (pyə pəbê ba pyə pəjwí kə pə mfə pyə pəbê ba pəjwí) ;
- Mfə pyə (fə máp e kə táp e yə mbê kə yə mjwí, mû táp e, tá gə shə)

15. Pú gə ghiŋ gaəká tə ghə ŋwa'nyə she tsúdyəó ?

Dyəsa' she yə ö cí á né gə ghə yə ntí sá' :

A pə Dyəsa' She Pfəlá' (DSP) bə pú gə læ ké mco' ŋwa'ŋwa', pú gəm Kə Gūŋ, nəŋ bə Dyəsa' She Kūŋlā' (DSK) bə pú gə ghiŋ pə' kə lâ' nə góm áá.

Ă puŋ gaó pə kámtó gaó â bə nó Dyə́sá' She Kùŋlǎ' (DSK) guŋ pəpútó she pə gə pín buǝ́sǎ' pəlá' yə pú sín wáp á awé.

a) – **Buǝ́sǎ' Dyə́sǎ' She Pfǎ́lá' (DSP)**

Ă bə nê nwə she, nó ŋwa' pəlosé-vebál cú'tə tuŋdyé lə pə təkunŋkúŋŋ. Dəŋdəŋ pá' ba mkwínté fik nó taktə pə sí lá' ywə ghé lə.

Mpfókunjwī fik nó pútə she ntí pəóó :

- Pə e cəŋ fyə'she e ŋwǎ' ŋwa'nyə kəshe, bə é və dəŋdzə tyə' yə pú gə yú' she Dyə́sǎ' She Pfǎ́lá' (DSP) á nó nəŋ dá' ŋkəó bí pə pyə wáp mtsə́mcu' kə bí mjwī kə pú a mfók pyə, kə pəwaǎ pyə nwə bəó wé dé wáp dəŋdəŋ á lə ;
- Pə e pín ŋwǎ' ŋwa'nyə bí Tǎdyə́ Dyə́sǎ' She Pfǎ́lá' (DSP) nó həŋ ŋwa'nyə she tsúdyé, ntám sətám nó, tó (DSP) ghə dəŋdzə tyə' nəjú' she sín é, é lá' ŋkəó bí guŋ pə awé. Ę fín nó ghə jó gəlefyə́ dyə́sǎ' she bə, góm gaó é há mŋwa'nyə kémo é ghápté bí pə pyə pə wáp tí ŋkəŋnyə nó ghə jú' she lə. Da'gaó pú gə kwí ŋwa'nyə yəŋ á báyə cə́mdzənyə tǎ sí á pə.

➤ **Mpípa nəgə yá bə kə ?**

Ă shəŋ nó cú'té mpípa mǎ :

- Múshwé ŋwa'nyətsə́ guŋ pə pyə wáp kwyé, kə wáp lómdyé kə jaə́ â mkwī, bə gə́pnǎ' tám sətám nó, myé pó pyə wáp yaə́ â pəmkécók, pyə pú tsé wáp ntúm lómdyé ŋwa'nyə pə nó, kə gǎ́ lə, (pyə pú tsé wáp tə ghə ŋwa'nyə lómdyé kə dzé wáp mpě́ lə)
- Múshwé ŋwa'nyə lə́mdyə́ bə gə́pnǎ' tám sətám nó ;
- Múshwə́ŋwa'nyə vǎ́ dhə́ yə e mpfú́ â bə gə́pnǎ' tám sətám nó ;
- Mŋkwínté yaə́ á ŋka' pó pyə wáp tǎ sí áá;
- Ðwa'nyə pəŋthə́ (prokulasyəŋ) pə pyə wáp tǎ sí tə́ bə wáp kwyé lə.

Dəŋ yə́ â bə nê she yəŋ (Dyə́sǎ' She Pfǎ́lá' (DSP) â bə́ á ná' jóm. Mpfókunjwī gə́ cyə́ m nó báyə cə́mdzənyə́ tǎ cə́cǎ́ wáppú́ a tuŋdyə́ dhə́ e á,

PAK BATƏ 4 : MCÛ' PFƏ GƏFA' GƏPNA', MCÛ' MPFÛ BHƏ FÀ', MCÛ' KAM FÀ', NTWA VÛ

22. McÛ' gefa' gəpnâ' bə kə ?

McÛ' gefa' gəpnâ' bə ŋkáp pú pə bəyá ŋwə lé há bí dzũmcÛ' bəyə mo e lé bə gefa' gəpnâ' á, né pŕũ jaə wə fá' fa' kə bə e læ fá' tə gó hwítə tə vŕ sŕ' lé. McÛ' gefa' gəpnâ' nó ŋwə bə guŋ ŋkáp kə mú'dəŋ nó ŋkáp cwə hwítəfa' yə gefa' gəpnâ' kə bə ŋkwí kə kə gə pə kwí tə mpfú læ.

Pú há bí mpfəkmjwí kə mpfəkpəjwí kə bî pəmcyə pyə wáp tš wə fá' ywə bə wáp ka lóm dyə tə we ŋkú' gu' 21, ba bî pəmcyə pyə wáp mko'tə á tə læ ŋka'dzũ tsáp.

Á bə ntúm tuŋdyə vəŋ pəjwí, bə ta' nó mpfək mpfú pú há yə bí pə pyə, bəyə wáp wə gíŋ kwa' nó mco' áá, takpə' bə pú há bí mfək pyə.

Mpfəkmjwí piŋ dóm dyə bə e ka ghə nó piŋ ŋkwí mcÛ' gefa' gəpnâ'.

23. Ntwa vú bə kə ?

Ntwa vú bə ŋkáp pú pə há bí dzũmcÛ' gefa' gəpnâ' yə é nə pŕũ jaə wə fá' áá. Pú há pə ŋkwí cŕm.

Pə pú há ntwa vú mcŕm ntə bəyə gefa' nə pŕũ bə e dúm tsu'fa' kə bəyə ywə yə a jwə é á ntəm né fa' tsyá læ.

Nə həŋ gaə pú pé ntwa vú gə pə á tsu'fa' gəpnâ' yə mo yə e mpfú á kə fa' nó læ, á læ twók gu' pŕuə tə ntó' fə tyə' yə mo pŕú á, takpə' wáp pí.

24. Waš ghə nó kwí ntwa vú ?

Pə pyə wáp ghə nó kwí ntwa vú á bə :

- Mpfək kə mpfəkpəjwí gefa' gəpnâ' yə e mpfú áá ;
- Guŋ pə pyə pú nə tsə wáp bə pú ghə ŋwa' nyə lóm dyə kə bə ŋwa' nyə lóm dyə tak sí tá yáp piŋ tsémú (pyə e wáp kók wáp læ lóm dyə, wáp læ pə wə fá' soywə ; pyə wáp kwyə wáp læ lóm dyə, wáp læ pə wə fá' soymwə bə wə ŋkó səkú, pyə wáp mkò'tə) ;
- Mpfək táktə pə sí kə mú læ, bə dəŋdzə zhəŋ mtá gefa' yə e pŕú (táp

e gə mǎp e), gə batə mzhəŋ buəó (Tǎp tǎp e gə mǎ mǎp e) ghə nó kwí;

- Takpô' bə dyə́sá'she yə á ku'nyə á né gə ghəm mtsúmcu' pyə wáp gə kwí lə.

25. Mpípa myə á shónġ nê mcű' gefa' gôpna' ba ntwa vú

- Kam ŋwa'nyə hóŋ bí Ðwǎlá' tsu'fa' yə gefa' gôpna' yə e mpfú á, bə pú tám sətám nó ;
- Múshwé ŋwa'nyə lǎmɔdyə bə pú tám sətám nó ;
- Ðkwíntě ŋwanyə nədá'tə gaó o ka píŋ dóm mu' dyə́;
- Ðkwíntě ŋwa'nyə nədá'tə gaó dhə'o kə nə pɔfɔ bə o é ka háp lómɔdyə, pə é lə háptə ;
- Múshwé ŋwa'nyə vű bə pú tám sətám nó ;
- Múshwé ŋwa'nyə she tsúdyə bə pú tám sətám nó ;
- Múshwé ŋkwíntě ŋwa'nyə yá'she mama ;
- Múshwé ŋwa'nyə tsə pə pyə wáp kók kə pyə wáp kwyə bé mkò'tə ;
- Ðkwíntě ŋkwətə mŋwa'nyə yaə á ŋka' guŋ pə pyə wáp ka kwyə ;
- Ðkwíntě ŋwa'nyə səkú pə pyə wáp ka wé gə ŋka' 21 (mko'tə ba pyə wáp kwyə á há ŋkwíntě ŋwa'nyə yə á da'tə gaə wáp mkò'tə) ;
- Múshwé nədíŋġ (danjité) mpfókmpjwí bə pú tám sətám nó;
- Múshwé nədíŋġ (danjité) gefa' gôpna' yə e mpfú á bə pú tám sətám nó;
- Ðkwíntě ŋwa'nyə tsu' cwə́ ;
- Ðkwíntě ŋwa'nyə á kwà' myə (bəyə ə wə shónġ lə) ;
- Jəɔjəm pípa pefa' pú a dəŋ é nó (bəyə ə wə shónġ lə) ;
- Múshwé ŋwa'nyə nəŋkó fa' gôpna', yə nənté zhəŋfa' m sá, jəɔjəm ŋwa'nyə nənté zhəŋfa' m sá kə ŋwa'nyə nəshyá gefa' hwítə lə ;
- Ðwa'nyə nəbíŋ mfa' myə mə ghə tə wə bə gefa' gôpna' (mcű' gefa' gôpna'), bəyə ə cəŋ lə.

➤ Səŋwi né mpfú

Bə á shónġ má mpípa' ?

m hwítə

- Dkwíntě ɲwa'nyə fa' gefa' shwafü;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə dəŋ ɲkáp yə gefa' lê bé má' á bə mtăfa' pyə tú pú nə nə mgu' 2012, bəyə á cəŋ á, kə ta' múshwə ɲwa'nyə nəshyá gefa' hwítə bí po pyə wáp nə pfü dzə pə m hwítə lə ;
- Mɲwa'nyə péfa' ghām (10) mábuə nə bəyá gu' tō myə a shyə té vŷ lê é, nə mcwə tə 2012 ɲkú'ú ;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə gəpna' yə á wə dá'tə mcwə dyə gefa' yə kə jaə wə fá' tə vŷ sŷ kə yə e kə nə pfü dzə pə m hwítə lə ;
- Ta' (01) múshwə ɲwa'nyə vŷ dhə pú jwí, bəyə wáp pfü awé lə, bə pú tám sətām nə;
- ta' (01) múshwə ɲwa'nyə vŷ bəyá dzəmcü' lé yə é pfü jum pá' gefa' kə pfü yə jaə á thə fa' kə bə é é dá' gó m hwítə lê ;

Bəyá mo lé yə é ghə nə tsū mcü' á gə kwí' mpípa mə nə myə pú ntəótə thə lə :

➤ **Dōmdyǎ**

- ta' (01) múshwə nədíŋɲ (daŋjite) bə pú tám sətām nə ;
- ta' (01) múshwə ɲwa'nyə ləmdyə bə pú tám sətām nə ;
- ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə nə dá'tə gaə dhə kə mjwí yə e yaə á thə á ka píŋ dōm mú' dyə ;
- ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə gəpna' nəgwím pó dhə kə jwí yə é yaə á thə kə mo yə pú lə yəp é lə ;

➤ **Pə pyə wáp yaǎ tə kwyô**

- Ta' (01) múshwə ɲwa'nyə tsə bəyá mú lé bə pú tám sətām nə ;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲaw'nyə vək bəyá mú lé yə e ka wé gə ɲka' 6 ;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə səkú bəyá mú lé yə e ka wé gə ɲka' 21 ;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə nədá'tə gaə mü ɲko'tə, bə e ka twók gu' 21 ;
- Ta' (01) ɲkwíntě ɲwa'nyə nəjí'tə fa' yə mú yə é ghə ntó' ɲka' 14 ɲkəm ɲka' 18 bə Tadyə Fa' pələlá' yə é nə á tú pú é nə ;

➤ **Mtá dèηdzə zhəη**

- Ta' (01) múshwə ηwa'nyə tsə kə nədíηj (danjitê) bə pú tám sətəm nə ;
- Ta' (01) ηkwintě ηwa'nyə yaə á ηka' bǎyá tá/má lə.

3. Mcu' kəm fá'

Mcu' kam fã' bə ηkáp gefa' yə ê shwafǔ kə Gefa' Gôpna' yə Fa' tsyê Giη nə Kə fa' tə bə e ka fá' tə á pə mηwə 180 á pú pə há bí dzúmcǔ' pə kwi cǔm.

➤ **Mpípa myə á shəη nə lə**

Mo kə pə gefa' pyə wáp ghə nə tsúpe mcǔ' mə á ghə mpípa mə myə pú ntúóté thé á gə nə ghə há Nte Shwafǔ Guη (NSG) yə é kuη á kə cya nə síté (NSG) : www.cnps.cm kə wə ηwá lá' tsu'fa' yə pfǔpfǔ kə nə áá, ta' dosyé bə á ghə guη mpípa myə pú ntúóté nê mcǔ' kam fá' lə.

4. Mcu' pfú bhə fá'

Mcu' pfú bhə fá' bə ηkáp pú pə há bí mtsúmcǔ' gefa' yə e kə bə shwafǔ da' gaó dúm tsu'fa' mpfú kə gó á ghə bə a fé á nê fá' tsyê lə.

Túm tsu'fã' bə túm yə bǎyá gefa' lə ghə cyəfa' pá' ηke 1 kam batə 2 ntúm Kə Fã' gəm lə :

a - bə fá' né gə kə bə wə fá' á

b – Bə wə gó kə bə wə fě m :

- E pə wə gó m lá' é kə tsu' yə ê shwə nə tə bə gó fá' bə é yó gaó ä puln bí í nê fá' tsyé lə ;

- Nə tsúywə pé, kísim tsu'fa', kə tsu' yə ê ji dzúywə nə á lə.

c – Cwəyə gefã' wə gə m tǔm nê nwə fá' tə tâfa' e né há ηkáp mətəwá pã' bə pú və ntúm Kə Fa' lə.

Pú gəm ghə fã' bə gôm bǎyá ghə lə yə ä kó nə mo dú nə ntí mfa' tsyə é ηwak gə tsu'fa' lə. Nə məkətə mtiη ghə mǔ bə ntúm twə' mghə fá' bə Cam Guη nábómté pətúm Tsu'fa' né tuóté.

- Ta' fotokopî ηkwîntě ηwa'nyə nəηkó ké she
- Ta' fotokopî nədíηj (danjitě) ηkwíkwí bæ pú tám sətâm nó

Сәһтә Јү' : Мріпа мō гә пé á рō' нә гуη мсü' myə mpfókmjwí fik нэ tsü' нэ ηwá лә.

2) Nə pé m (NSG)

Pú bé мсü' gefa' мін гә мсü' mpfú bhəfa' bí mtsümcü' bəyə wáp pə гуη mgu' awé, ntó' tyə 1 нэ Dzü'mkō ηkəm tyə 31 Fү'bvu jáp mріpa нəbómtə тәо yə wáp ghə лә. Мріпа бō бá :

➤ **Myó dhə kə mjwí lə**

- Ta' ηwa'nyə kwíntě гаə o ka pín dōm mu' dyə ;
- Ta' ηwa'nyə kwíntě á fə bí gōpna' гаə ö wə gwím pó, нэ báyá dōmdyə kə kə mo yə pú лә yəp é gwim pō (mo yə NSG shí гаə é pə gwím pómcyə лә).

➤ **Yə pó**

- Ta' ηkwíntě ηwa'nyə yee á ηka' bəyá mú lé yə e ka twók ηka' 6 ;
- Ta' ηkwíntě ηwa'nyə nədá'tə гаə ö ηwa' pó səkú ntó' ηka' 0 ηkəm ηka' 21 ;
- Ta' ηwa'nyə nədá'tə гаə mü ηko'tə, tə ηkəm ηka' 21 ;
- Ta' ηkwíntě yə á wə dá'tə гаə pú nín mú tsu' zhí'tə fa' bæ Tadyə Fa' ntám pfəlá' bōc tú pú нэ. Mü гә pə dəknyə ηka' 14 pú 18 ;

➤ **Yə mtá**

- Ta' ηwa'nyə yaə á ηka' bəyá tá kə má lə нә dəηdzə zhəη ;

Сәһтә јү' : Dkwí мсü' fa' мін гә/кә ηkwí мсü' mpfú bhəfä' ghə нэ kwí ηkâp nədépó pyə wáp нэ bü myó tyə' yə pú bín гаə é гә pə ηkwí мсü' fa' мінjн гә/кә kwí мсü' mpfú bhəfa' lə.

Pú tē гә tám sətâm нә səm mріpa мә pə.

31. Juəjum tyə' nəjáp dosyê nó mcű' gefa' mún gá ntwá vú/ mcű' mpfű jaó wó fá' bó soó ?

a) Yó gefa' gǫpna', mǫku', gefa' dyə cě kə ntwǫkshe lə

Pú gə yáp mdosyê mcű' gefa' mún gá ntwá vú nə tsu' gǫpna' yə â dé nwə nó fa' tsyə mo yə e pfű á lə' bó nó lə. A tə gə twók gu' pfuə (04) pə, ntó' tyə' yə e lə pfű lə, takpə' bə pú gə ví' dyə nó.

Nə ví' dyə fik nə kwyəpnýə cwəyə â kapitə desé á nəkélə, pə a kwák mtuə mpfókmiwí yə e ka hən mcű' myə á, tə ghə səmywə nə myə ă lé pə. Pə'lə, bə mú yə mâ mú kə táp e yə ê gwim é á pə tə yáp mdosyê á ghə ta' gu' nó nə jáp, ntó' fə cwəyə e kwýá á ģkəm nó mlətə 22 lə.

Pə pú piŋ bvi' dyəbă má mcű' myə pú bə ģkwi cűm, ba pá' mcű' mpfű jaó wó fá' á, mcű' kam fa', gə ntwá vú.

Da'gaó só' m nə mcű' də nə ģwə, pú pə bə a pú ví' dyə nó bíŋ dí shwó'. Pú gəm nə ví' dyə mcű' nə gu' pfuə bəcwəkélə tə vənyə mco'. Pú fik nə piŋ ģkwí hən mcű' dənəŋwə yə pú yáp bə gu' pfuə twók á, da'gaó dzűmcű' pí myə bó mgu' pfuə myə a ntwók á cwə nó pə é, nəkélə gu' pfuə ntwók pú piŋ ntó' nó pyáp mú' gu' pfuə nə batə gu' tə.

b) Yó gefa' səŋwi

Pú gə yáp mdosyê ntwá vú nə tsu' gǫpna' yə â dé nwə nó fa' tsyə səŋwi yə e pfű á lə' bó nó lə. A tə gə twók gu' pfuə (04) pə, ntó' tyə' yə e lə pfű lə, takpə' bə pu gə ví' dyə nó. Á bó nó yəŋ wa' pú ví' màmə (mo lə piŋ bhənyə nó)

A pə mcű' dənəŋwə, bə pú gə yáp mdosyê nə tsu' gǫpna' yə â dé nwə nó fa' tsyə səŋwi yə e pfű á lə' bó nó lə. A tə gə twók gu' puə (02) pə ntó' tyə' yə e lə pfű lə. Gu' puə yəŋ cyə tə pú jáp mdosyê, bə pú tə gə pé ģkáp bí í á twók gu' puə (02) yə pú kə nə byáp mdosyê á pə, nəŋ ví' dyə nó bvə' e. Pú ģkwí mdosyê mcű' dənəŋwə gefa' yə e lə tűm tsu' fa' á tə cwə mí nó. A pə ģkwe gaó pə pú lə ví' dyə nó mcű' dənəŋwə myə â myə lə.

c) Yə Gefa' Gəpna' yə ê Giŋ ná mKə Fa'

Pə pyə wáp ghə ná kwĭ mcű' Gefa' Gəpna' yə ê Giŋ ná Kə Fa' á ghə gu' tŏ ná nə jáp mdosyê nəhəŋ mcű' dənəŋwə á tə ntó' fə tyə' yə e pfú á, takpô' bə pú ví' dyə ná.

Nə ví' gə pə guŋ gu' tə awé. Gu' tə pə gə pə twók pú piŋ ŋké mco' m sə. Pə gu' tŏ cyə pú phənyə ná lə dí biŋ bhənyə.

d) Cwəyə â mghefa' tsu'fa' ntamtə ntwa pú gəpna' gə gefa' tsu'fa' ghəmə

Pú gə yáp mdosyê NSG cwə lə pə gə twók gu' tə (05) ntó' fə tyə' yə gefa' pfú á, takpô' bə pú ví' dyə ná.

Pú gəmə ná ví' dyə ná mcű' nə gu' tŏ bəcwəkələ tə kó tʷə. Pú fik nə piŋ ŋkwĭ' həŋ mcű' dənəŋwə yə pú yáp bə gu' tŏ twók á, da'gaə dzumcű' pí myə bŏ mgu' tŏ myə a ntwók á cwə ná pē é, nəkələ gu' tŏ ntwók pú piŋ ntó' nə pyəp mú' gu' tŏ nə batə gu'ntəkó.

Pô'lə, a pə nə yə mcű' kam fa' yə pú bé pə ŋkwĭ cűm á, bə pú gə ví' dyə ná pə nə gu' tŏ awé ba mco' lə piŋ gə səm tʷə ná (mə lə piŋ bhənyə nə).

Pú gə yáp mdodyê mcű' pfú bhə fa' NSG cwə lə pə gə twók gu' tá (03) tə ntó' tyə' yə gefa' mpfú tūm tsu'fa' kə bə gho bə a fə nə fa' tsyə lə, takpô' bə pú gə ví' dyə ná. Â bə nə yəŋ ntĭ pú bvĭ' dyə á nə gu' tá awé ba mco' lə piŋ gə səm tʷə ná (mə lə piŋ bhənyə nə).

32. Pə mo ghələ tə bvók ná ví' dyə ?

Ta' mo kə pə pyə wáp ghə tʷə á fik nə tamtə jáp ŋwa'nyə nəhəŋ ntwa vú gə mcű' dənəŋwə. Pə pú yáp həŋ tə dí sŏ' dĭŋnyə myəshə mdosyê pú a myəshə mpĭpà, nəkələ tyə'dzú yə pú dé â bə tyə' yə pú lə lə həŋ sŏ' tsu'fa' yə á ghə tʷə ná á kə NSG jáp lə.

Da'gaó â bé mjwí yəŋ ghə tʷə nədó gaó dyə́sǎ' she yáp gaó e lə lôm mú' dyə́'á tə zhyə́, báya pú yó gaó ɛ́ wó góm nyə́nyó lə. Â pə́ pə́' á NSG né ghá ywə́ yə dyə́sǎ' she góm lə.

36. Mpfókunjwí pə́ tə ku' né mŋwa'nyə́ ba pá' (mŋwa'nyə́ tsə́ kə́ má lə́) myə́ â shə́ŋ á kə́ bə́ tʷə́dyə́ dhə́ é khítə́ bə́ e ghə́la?

- Bə́ é ghə́ né lə́ gaó tsu'fa' gə́pna' yə́ e gə́ yáp mpípa né á kwítə́ é né ghə́ shə́ mpípa ;
- Da'gaó bə́ é gə́ yáp mɔsɔyɛ́ nəŋkwí mcǎ́ dənə́ŋwə́ /ntwa vú/mcǎ́' mpfú bhə́ fa'/mcǎ́' kam fa', tə́ tí té myə́ mpípa myə́ á tú á wó gə́pna' nə́ tíŋnyə́, bwók pá' pə́ pú bví'dyə́ nə́ nwə́ bə́ lə́ ;
- Pə́ e pútə́ bí Mə́ku'gʷŋ gaó mǔ́ lə́ ywə́ tə́ ghə́ tʷə́ nə́ kə́ gaó mǔ́ pə́ptə́ ywə́ yə́ a tə́ yə́ á lə́ ;

47. Pú pə wə shəŋ nə nə mpfókmjwĭ ntúm pa' ê bə e ghəłǎ' ?

- Pə e pútə pə pyə wəp bə wə jəŋ é á bí fyə'she yə é ku'nyə á nə ŋwa'nyə póm yə Kə Mpə ntútə nə po'tə batə 46 góm gaə :

« Pə Tadyə Dyəsá'she há ŋwa'nyə bí bəwaəłə yə ě cyə m nə mfa' kə mghom myə dá'tə ywə cwəpuŋ bə mcō' kəŋnyə á, ywə yə á gə kə pá' monəŋ cwə ntúm hwítə á, gaə é pĭŋ təkuyĥkúŋ gaə é gə pé mpe myə pú tám thá é, báya ě ghə ywə yə mcō' kəŋnyə á nə tám yə ŋwa'nyə gə m áá.» ;

- Pə e pĭŋ bútə é wə pəco', wə məku' kə bí məku'guŋ gaə pú wə ménýə é pəpə, má'nyə é ŋkwĭ ywə, só' dyə é ŋkám é she, kə ŋkó pá' e yú'pəpūŋ á lə.

48. Tunđyó mpfók khítə mŋwa'nyə dók (ŋwa'nyə lömdýə, ŋwa'nyə vú, nəđĭŋĭ (danjitê), mŋwa'nyə tsə pə, kə má lə), ŋwa'nyə vú dhə e ŋkó pá' é gə nə tsú mcū' mpfú bhəfa' yə á yə á bə pə e ghəłǎ' ?

Pə e kwĭ shyə ba nə shə mjyə :

- Nə guŋ mŋwa'nyə tá sivi, é gə ghə yó tadyə tá sivi é lə msúshə myə á ntúm pú' ŋwa'nyə tá sivi á gə múshwə nə ;
- ě fik nə wūŋ pə cwə ó gó jó fyə'she bútə pə pyə wáp də, kə ŋkhítə mŋwa'nyə á gaə wáp pá' jəm;
- Só m nə kə mpə, bə mpfókmjwĭ ghə nə pútə wáp tsu' yə á ghə təo nə nwə bə á gaə mö lə kə bóptə tsə tə a bə tsyə.

49. Pə mpfókmjwĭ pĭŋ gə səmywə bəyə pəmnəŋ ntúm tunđyó dhə e kə tsóm fiŋ tsə mkám dhə e, tə tyə' nə ghəp mcū' bí guŋ mtsūmcū' ŋkú' a ?

Mpfókmjwĭ gə pútə bí fyə'she gaə é khítə mŋwa'nyə nə fiŋ tsə. Nə khítə gə pə gaə mcū' bə phényə bí mtsūmcū' awé.

50. A pə bə pú lə fiŋ tsə mkám kə nə hwu ŋkáp tə tsənyə e lá' pú nəŋ bə' bə e ghəłǎ' ?

Pə kám tə gaə á bə Kaməlūm mco' pə gə m gaə a pə bə dhə pū mjwĭ latə

ləndzə gó wə noté ηkwé kə lómдыé (gəm tsé tsyə á tsəm pə tsáp) da'gaó dí tyə' lómдыé bín *ntamtə mcü'* á, bə *mco'* gə zhyé pə *tamtəmcü'* tə ntó' fá tyə' yə wáp gə ηwa'nyə lómдыé áá, *a pá ηkwe gaó tsə mkam pú a tsə mkwyəy tsyə wáp jó ntó' fá tyə' lómдыé, kə á pá nə tsə tãmbê dö é*, kə tsə məmjwí dö é lə, ba bəyə â tsə mûgo tsyə lə.

Dəndəy pú' mcü' kə tsé lási myə tãmbê kə məmjwí *ghə tá wáp lómдыə á bə tsə tsyə dö é tsyə a tə* gə kó ntám *tamtəmcü'* á pá. *Mcü'* mɔ' bə *myə mo yə e mpfú á (tə yáppú jwí i pá)* nəη bə gó lé mtsámce' pyé.

Nwə yə á ná â bə gaó səmmo ka ghé nó hã tuə tə á twók dəy yə ě ghə lə. Bə mjwí gə ηwa' bí fyə'she nə həη gaó pú kítə mηwa'nyə tsé tsyə pú fiη kə həη á gaó pú nəη ywé yə pú lə nə nwə ηkáp yə pú lə nə hwú tə tsənyé é lə (ηke 16 po'tə 1 KNKP)

51. Pó pú ghêlä bəyə gap meü' yə tunđyə cwəsi shí á ka wím meü' pəpún á a ?

Pú gə ləndzə ghəm ywé yə e gə a lə pún áá ; təm jum pútə bí dyə'sá'she yə e lə yəp é á həη gaó pú kwyəpnyé é. Â buη gaó pú wún cwə ó bhé mú' gapmce'.

52. Tamté mcü' pə m nə fa' tsú'ne kə m nə nə nəη bapgu lə : bə pú gə sé tamté mcü' m gaəkə ? bə pú gə sé tsupe mcü' tə sım m gaəkə ?

Buə għap tamté mcü' bə â ta' ywə. Pú shí ta' noté e tíηnyə nó gáptə. Ê dé mghəvə nə pəpúəé ; ta' mo fò' pfo'pca', yəmú' mo fò' dəη tsə tsyə ä ntám cá' kə ntám shyə á lə. Wáp gə pò' nə sé dəη ηkáp yə ä nə á tə noté nə fá'á.

53. Dhə mo pfú tə tãk səm dzūmcü' bə pá mpfókunjwí zhí dzūmcü' nə cã' pú a tsə tsyə pú tsú' nə á a?

Pə kámtə : Mzhəη tsüdyə bə : Pö (*tsə pó, pö pó*) *mtá (tá pú má, tá tá pú má má), mfə (mfə pyə pəbê/ pyə pəjwí pú a pò páp), mpfókmbê kə mpfókmwí, gəpna'*.

Mpfŏkmjwĭ dzú mcű' dhê e á báya pŏ pyé, mtâ pyé kə mfê pyé dəŋdəŋ pyə pə wáp tsú mcű' myə á tš sí pə.

54. Pə pú ghô ntúm tuŋdyə vəŋpəjwĭ shí gapmcű' á twŏk ta' mo a ?

Â buŋ gaŏ nwə gapmcű' kə tsaə. Pəjwĭ pê sí pəpuəŏ (02), bə bəyalə nə pú tsə, bə â shəŋ gaŏ á pə mpfŏk pəpuəŏ, ta' pfŏk, kə pŏ bəya mjwĭ lə. Pəjwĭ pê sí tə ŋkú' pətá (03), bə pê fyə'she ghôm gaŏ wáp ghŏ nyaptə mghapmcű' 02 wáp yóm te' bə 03.

Cəŋtə jú' : Pú gŏ póm nə cĭ gapmcű' yə e tš guŋ Kaməlúm lə.

55. A pê ntúm tuŋdyə vəŋpəjwĭ yə wáp ghə tamtəmcű', tāmbe yāp tsŏ shə pó nê mŋwa'nyə mkam cá' ntāk shê bə pú ghəla'?

Ywə yə â bə nə â bə gaŏ mtsəpŏ gŏ há ywə bí pŏ páp yaə thə. Wáp lə ywə dási mŭ

bə pú tē gŏ tí pə ghap mcű' piŋ níŋ nə pə.

Pyəshə pŏ kə mpfŏkpəjwĭ ghə nə kəŋnyə ywə bŏ'yə pú nə dási mú á bəya wáp la'tə mtiŋ nyənyŏ bí dyəsá'she gaŏ tá lə há a cyə dəŋ yə ä sí lə (á pə gaŏ ě kwák mcű' myə mcŏ' dwo' lə).

56. Mpfŏkmjwĭ yə gaŏ pú ghap tamtəmcű' tə shə mpa' kə mkam cá' bə nə, bə pəmnəŋ ntúm tuŋdyə dhê e lédá' fĭŋ bə e ghəla'?

Mkam cá' kə mpa' mo pə nə tsŏ tāmbe, nə tso məmjwĭ kə nə tsŏ tsáp pəpuəŏ, bə mpfŏkmjwĭ gŏ yŏ notē ŋwa' ŋwa'nyə nə la'tə é gaŏ pú ka gháp guŋ tsŏ awé.

Mŋwa'nyə mkamcá' kə mpa' pə m nê tsŏ mədhê e, tādhe e, fê dhê e yə mjwĭ kə yə mbê, bə ywə yə mpfŏkmjwĭ gŏ ghə â bə nə la'tə nyənyŏ gaŏ a lə bə mcű' máppú dhê e. A lə pə mŭpfə ywə.

57. Tāmbe pfú, ta'mo ntúm tuŋdyə é kwyəpnyə tsŏ nə ŋwa'nyə kamcá' kə pa' lə dŏ ŋkwŏp gaŏ á du gaŏ tāmbe latə nê pfŭ jáp dzūdyə, bə pú ghəla' ?

60. Mpfəkmjwī gə ghələ báyə mghəfa' gəpnă' wə shəŋ gaó é nú'shwə yáp tə wáp fá' mfa' myə á lé wáp á a ?

Kámtə : Pú fa' nə mdosyê nə mtsu'fa' gəpna' pə fě.

Mpfəkmjwī yó gaó mghəfa' gəpnă' wə shəŋ gaó é nú'shwə yáp tə wáp fá' mfa' myə á lé wáp â bə é ghə nó :

- Yó tâfa' dəŋdəŋ mo yə ê bə wə shəŋ gaó pú nú' shwə é lə, nəŋ síŋ é pá' a shyətə lə. Â gə pə pə' tâdyə ké gefa' e góm bí í gaó é fá' nə mdosyê mgú'ú shyá dzè ;
- A twək tyê' 10 jum pá' e jó tâfa' á tə pú gə səmywə m yá, bə ê gə ŋwa' ŋwa'nyə bí í nə kámtə é nwə yə pú é kə zhi góm nó lə.

PÁBƏD

PÁBƏD

PAK BATƏ 3: BİS – MTƏD MPFÓKPƏJWĪ NƏ KÓMÓN LÔ BÍ PƏGHƏMGƏLÍSI KAMƏLŪM

1. Nwə tsüdyə bə kə ntúm Kómón Lô?

Â bə jyə dənđəŋ yə pə pyə wáp yaə á thə â nə dzúpe mcű' mo bə é pfű læ.

2. Yá pfókmwĵi ghə tuə nə hŋtə gaó pú cyə m nə Kómón Lô tó dyə' nwə é?

- Bəyə dhə e yə e mpfű á lâ bə yə tənłá' Bĭnam Đka' kə Bĭnam Sĭsĭ kə bəyə e læ yaə' á thə shí mco' mə pá' mco' myə á puŋ é læ;
- Bəyə wáp pú jwĭ e lâ gə lómđyə yáp tənłá' Bĭnam Đka' kə Bĭnam Sĭsĭ, kə bəyə dhə læ nê pfű wáp pé shwə tənłá' Bĭnam Đka' kə Bĭnam Sĭsĭ lâ kə;
- Bəyə mo yə e mpfű á ghə tsə tsyə tənłá' Bĭnam Đka' kə Bĭnam Sĭsĭ læ.
- Yəŋ kwé gaé ba mpfókmjwĵi yə gəmfəlanĵi ghə né hŋŋ gaé pú lé á Kómón Lô dyə' nwə é, bəyə é tiŋ nê e nó ta' nə mjyə mə myə pú ntəótə thə læ.

3. Tsüdyə bə nə Kómón Lô ntĭ sú'ú?

Tsüdyə **bə ntúm Kómón Lô** ntĭ **puəó** – Tsüdyə tókvú, gə Tsüdyə cam tuŋdyə.

- a- Tsüdyə tókvú **bə cwəyə pŭ giŋ nə mghəm myə mo læ ghəm tə** mpfű læ.
- b- Tsüdyə cam tuŋdyə bə cwəyə mo læ pfű tə tək səm ghəm nê nwə dyə kə bə e læ tək â ghəm da' gaé pú tí jó gaé pé a læ ghĭŋ læ.

4. Yá dyə sâ' bə á ghə tuə nó? (Tuə ba gŭ' nəsá')?

Â dó'nyə bə á Kŏt Gwyə.

- a. Da' gaé â shwətə bə tsüdyə cam tuŋdyə (yə â bə mpfűpfű latə tək səm ghəm læ) kə cwəyə â bə tuŋdyə vŋpəjwĵi bə mtsúm cű' yóm, bə

փճկմայի կա մփճկրայի գո Լո Բուժսա՝ քալա՝ (Կոստոմարի կոտ) կա Ալկալի Կոտ ցա «Դա՛նյո նեկոֆսկին» (ա քո դեքե ցաո դա՛նյո նե մնա մյա աք սե ա Բա՛ալո Կու քո նո). Ըա՛ցա ա քո Բո մո Լո նո քֆու նոկնու, Բո Կոտ Գա՛յո նե գո Կո՛. Քո սոմյա Լո ցա ցա քո Լո նա տսու՛յո ցո մ (Կոստոմարի կոտ) կա Ալկալի Կոտ Բո՛յո մփֆֆֆֆ Լո նոկո նոկնու տո մփֆ.

b. Քո «Դա՛նյո նեկոֆսկին» ցա մսու՛ ա? Գ՛, ց՛. Ա Բո ա Ըա՛նյո դա՛նյո նե ցո մ քո քո քո ա մփֆֆֆֆ դեքե՛նյո Լո. Ա ցա ցա տո նե ցա մսու՛.

ՏՍՍԸԿՅՈՒՄ ԿՕՒՄՅՈՒՄ

5. Դա՛նյո կոկնու նե Բոմտո մփճկրայի

a. Դա՛նյո կոկնու Բո կո?

Դա՛նյո կոկնու Բո դա՛նյո Բո՛նո Բո ցոմսու՛ Լո դա՛նյո տո մփֆ, Բո է դա՛նյո ընդընդ նոմ ո քո՛ e քֆու Բո քո ցա ո Ըո մսու՛ մյո կո քո՛ քո ցո ցա Լո. Քո e քո դա՛նյո՛ սո քոտո տո ա քոմ նոմ դա՛նյո քո, Բո քո՛ տսու՛ քո քո ցո տո է ո, քո՛ քո ցո Լո է կո նո ցա մ ըսու՛յո e քո քո դեքե ցաո տսու՛յո կո նեկոֆսկին ա, ա քո նոտո ցաո ցալ՛ (տոսու՛ նոմ տոսու՛յո).

b. Դա՛նյո կոկնու քո ցոնո՛ Բոն ա ցո քո ցաոկո?

Ա ցո քո Բո քո վո: Նոկնու քո՛տ 1963 (ՔԱԿ Բոտ 9) ցոմ ցաո քո ցո վո նոկնու վո (նե՛ քո ա մյո մսո՛դա՛նյո քո աք կճ՛յո ա ցոսու, կո մցեֆա՛ նոմ սոյո կո մցոցե կո մկոլակ քո աք աք ֆա՛ Բո մսո՛դա՛նյո Լո). Ա քո ցաո քո Լո ա սոա ցոմոմ, Բո քո դեքե ցաո նոկնու ըա՛սոա ցոմոմ, մսո՛ Լո ոն Բո քոյո քո. Քո կա՛ մո քո e մփֆֆֆֆ ա նե նոկնու տսու՛, կո ցո ա մո է ցաո հա է Լո.

Նո տոսու՛ դա՛նյո կոկնու:

Դա՛նյո կոկնու ցո քո Բո մո քո e քֆու ա դա՛նյո նո քո է կո նո մոն Ըո Բո ո ըսո քո քո աք ցո տո կոնտե՛ Լո. Ըոմ ո ըա՛նյո՛ դա՛նյո կոկնու Բո կոտ ցո տո տո կո՛ տո՛ մո նո մկոնտե՛ քո տոնյո ըսո կոտ դեքե սոնյո ցաո ա ա Բո նոնյո նեկոլո աք Լո քո քո՛ ցո e նո քո է ո Լո.

Մոն դա՛նյո կոկնու (մո քո e Լո դա՛նյո ցոմ աա)

- Ըկա՛ ըսու՛: դա՛նյո կոկնու ցո քո Բո ըա՛նյո՛ 21 (ՔԱԿ Բոտ 7 ոն մոնդոն)

po'tə 1837). Da'gaó, PAK batə 11 gó 5 (2) ná po'tə ntókvú níη msəηwi pyə wáp yaə gôshu **bə wáp ghə ηka' 18 á pá ηkè** (gə ba msəηwi fa' ntám shyə kə sobo mghefa' **ntúm shyə) nəkələ pá wáp pfú** gôshu.

- **Zhu'thə kə gu'**: Dwa' ntókvú go pá jū'thə é **pá bí í** awé cwə ná ηwà'. **Dka' dzu'tsyə** pá bə á yóm te', gho pə bə á tsú é tə é júzhum, a pə bə fū tám é kə a pə bə e ka zhyé ná kə ywá, bə pá a ghə **ηwa'nyə tókvú** é lə pé yə ntuə.
- **Bəyə pú ka lə ηkwishwə gə kə níη á fū ná lə**: **Nó níη fū ná ηkwə gaó pú kwyəpnyə mtíη dəbūηkuó** ná **ηwa'nyə tókvú**. Kə ba m gaó mo yə pú gó é gaó **ē ηwá'** á ka ghə pá' pú gəm á "gə á né yə néyô", kə **nə ghə jú' á** shwə modyə' **nəkələ wáp wə dəη mú' pe jum ó, bə pú gə ghəm gaó fū ná.**

c. Pá pfókmjwí lə ηwa'nyə tókvú dhə e há?

Mo dó'nyə ηwá' ntókvú é há ta' múshwə bí ntwòkshe é kə pipi tsyə lə, bí mo ntám tunjdyə yə e tə dum é səmywə, bí mghefa'sí (pástò, ηkəmsí, imáma tə gə shə). Pú shya ta' múshwə **ηwa'nyə tókvú** Tsu'tyə' mnwə mcə' Kət Gwyə. Tsu'tyə' mnwə mcə' Kət Gwyə bá dyə yə á bá Kət Gwyə bá dénwə ná ná għap mcə' mo bə é pfú bí mtsámčə' lə.

d. Mpfókmjwí gə lə ηwa'nyə tókvú dhə e ghə kə?

Dwa'nyə tókvú tə giη dō é pá. Mpfókmjwí gə lé tə mo yə pú lə cí í á (mo yə pú lə ηwa' ntókvú dwó' bí í lə) lə yá gó há Tsu'tyə' mnwə mcə' Kət Gwyə bə pú ηwa' (tsu' tsə, tsu'cwə kə tsu' yə bəyá mcə' **nə lə**) **jyə gaó é gə píη yá. Á təm jum ó kət há tsyə ghəm** nə nwə gapmčə' tə pú gháp mcə', bəwəälə yə tsə tsyə kə ntúm **ηwa'nyə á pú há yə ywə yə tsə tsyə kə ná lə.**

Pə pú píη ηwa'nyə tókvú ntí puəó:

Kómón Fóm: Ta' ηkwíntě yə e lə yə pá' mo ntú pú é ná ηwa'nyə tókvú á, cwətə ηkó sízhyə gaó á nyənyó, pú píη pá' e gəm lə.

6. TSÜDYƏ CAM TUDDYƏ

Kámtə: Səm ηwa'nyə tókvú taktə pə sí, bə mtsúmcü' tə gə wé tsú mcü' pé. Wâp gə pyáp cwə nədə nwə né yə â dó'nyə bá mηwê 12 tə ghə nwə né. Â ntəm jum tə bãyá dzúmcü' lé ghə ywə yə pú há bí í læ. Â bə cwə ó tə mpfəkmjwí ghə nó ghə ywə yə tsô tsyó nó læ. Pú kê ηwa'nyə yə kôt gôpna' gə ná á gaó “ηwa'nyə nəgáp mcü'”.

a. Waə ghə tuo nəhəntə ηwa'nyə nəgáp mcü'?

Dəndzə ê bə mpfəkmjwí.

PAK batə 22 (1) ná *Non-Contentious Probate Rules* 1987 gə 46 (1) ná buə Ghap mcü' Act batə 1925 pú pé jáp zhəη mtsúmcü' gaə:

Dəndzə e, pfəkmbê kə mjwí, yəη yə pə né á pé mpfəkmjwí.

Ntəm jum é, bə pó mo yə e pfú á kə pö mü e bə e læ pfü m dzə é.

Ntəm jum bə tá kə mâ mo yə e pfú læ, tə gə mfê pyə pyə pəjwí ba pyə pəbê pyə wáp ghə ta' ηkhəntú, kə pö yá fê yə mbê kə yə mjwí yə e læ mpfú bə wáp ghə ta' ηkhəntú; Mfə pyə pəjwí ba pyə pəbê bə wáp ka ghə ta' ηkhəntú, kə pó yá fê yə mbə/mjwí yə e læ pfú bə wáp ka ghə ta' ηkhəntú; Mtá pyə gwyə, mfə tá/má pəbê gə mfə tá/má pəjwí pyə wáp ghə ta' ηkhəntú, kə pö yá fê tá/má yə mbê gə fê tá/má yə jwí yə e læ mpfú bə wáp ghə ta' ηkhəntú, gə mfə tá/má pəbê gə mfə tá/má pəjwí pyə wáp ka ghə ta' ηkhəntú, kə pö yá fê tá/má yə mbê gə fê tá/má yə jwí yə e læ mpfú bə wáp ka ghə ta' ηkhəntú,

b. Buə ghə Dwa'nyə nəgáp mcü'

Pú ntó' ηwá' “ηwa'nyə nəhəη tuo nə gápə”, a pé nə nwə yəη bə pfəkmjwí.

Â shəη ná ηwa'nyə bəwə tə kwí' mə ná:

- Dwa'nyə vü mo yə e pfú
- Dwa'nyə nekofskîn bəyə dhə kə jwí né yaə thə bə e latə lómдыə ηkwí' mjwí,
- Dwa'nyə yə pú tuótə guη mtsúmcü' nə;

Á bé nê zhəŋ batə 25 né nwə buš ghap mcű' po'tə batə 1925 yə pú lə kwyəpnyə né gu' 1971 á, fa' tadyə gapmcű' **pə nə** cú'tə mcű' awé, ntún mjú bín gaptə mcű' bí guŋ pə pyə wáp gə ghə áá. Təm yə pú jáp né nə fá' guŋ mfa' mō a dó'nyə bé á mŋwə 12 (ta' gu'), dəŋdəŋ pá' mo yə é dé gaó mghəm tǎkvú pəmtə lə. **Nə** ghap mcű' ntó' cwə yə pú há gaəpín pú ghó nyáptə mcű' **nəŋ gáp lə**. Mo yə é gap mcű' **á** shwə pá' mo yə pú há tsu' fa' gwyə **bə á vusi a pə wə shəŋ gaó é gháp vu' ntwə lə, mfa' myə dó'nyə bé á pə' yə mo yə é diŋtə gaó** mghəm tǎkvú mo pəmtə lə. E tē də mcű' **gə myə pə, da'gaó** nyaptə tə báyá dzəmccű' **lə ghə yə**. Mcű' myə á bé ywə **pəmnəŋ** á tə gə zhí ywə nəntún jú gapghap **pə**. Pú gə ghap pín ŋwa' pá' a nə shyátə a bí Tadyə Kət Gwyə/ Tadyə Gwyə né ghap, a təm jum ó tə bəwašlé kwí yə.

d. Nə ghəp

Nə ghap mcű' mo yə é pfú á bé cwəyə pú nyap nwə né tə á ló lə. Pú né tō' né ghap dəŋdzə shyá ŋkə bî guŋ mtsúmccű' awé, nəŋ há mŋwə puə béyə mō ghə ghəm né á e ghəm. (PAK batə 27 Trustee Act 1925).

E. Kə pfólá'

Tadyə nê ntúnnyə né gáp pá' po'tə 1925 PAK 46 gəm áá. Pú gə nê ghap lé dəŋ pə pyə wáp ghə né kwí nəŋ jaó á thə áá. Dhó kə mjwí lə, pə ghóm tso'ə gaó mpfókmjwí yaə á thə, bə pú gə nə yəp yə pyəshə pə lé yə é ghə áá, bə mpfókmjwí gə ləŋdzə ghə pa' yáppú dhə e tš pú mo lə twó'nyə.

7. Mhəŋ tə kə ŋkə

8.

a. Pə pə yəm tíŋnyə né nə ghap mcű' a?

Éé, béyə mpfókpəjwí sí jóm lə, wáp ghə né pə sí jóm ntámtə. Ba m gaó mo nê tunjyə tāmbe' yə e pfú á pə gó pə né pəghap mcű', bə mpfókmjwí fín nó kwí' né pú jyə gaó e cəŋtə lé gaó pú kə tuənyə pə pyə pyə wáp yaə á mkəcə'k pyə lə.

b. Mjwí yaə **á dəm pfo̅k mo** támdzə é ntó' nwə né ná ghap mcû' tə ntsənyó é bə e ghə'la'?

Á bá pò' pú lé báya a kə' bə é kwí ŋwa'nyə bí gòpna' kə gɛ' lə. A pə bə ge ka səm ŋwa'nyə bí gòpna' kwí, bə mpfókmjwí gə pútó é gaó ɛ́ pə “gapmcű' ná yə ná kùŋ”. Mof' bə gapmcű' ná yə nákuŋ báya é ghap mcű' tə gòpna' há ŋwa'nyə tʉə nɛgáp bí í lə.

Ba gapmcű' yə tsò tsyê bə mcű' ŋwá'nyə ntókvú a gə ləŋdzə ghə wə gòpnə' pú piŋ tə é ghápə. Óda 48 SCCPR Kap 211 gəm gaó mo ghə'pò' bə pú tám pe thə é *pounds sterling* 50, kə níŋ é cə mŋwə ntəkó lə. Pú ŋké tiŋ gapmcű' bə gaó “*an executor de son tort (gapmcű' ná yə nəŋkùŋ)*”. Yəŋ bə tə pú pónyəsí mo pá' yəŋ á nó ywə yə e gə áá.

A pə bə gapmcű' ná yə nákuŋ yáp həŋ wə gòpna' da' gaó gòpna' lə wé bîŋ, bə mpfókmjwí gə ŋwa' yə nəŋkəŋnyó.

A pə bə é ghə pípa nə gápə, bə pú gə ghə pé ná Kóŧ Gwyə bə ŋwa' yə nəgóm gaó pú há yə nəbútə gaó pú kə piŋ ná gódzə.

Pə pú kəŋnyə ŋwa'nyə tʉə nəgáp mcű' cwə ká?

- Cwəyə pú ghə mjəmjum kə a lə tíŋnyó nə ŋkè, ba pá' ná ghə tə níŋ pə pyə wáp ghə ná pə ná tə ywə lə kó lə, kə cwəyə mo lə fú gəó, ba mpá' ná ghə tə tyə' shwop pfuə m ghəm ku' ntó' tyə' yə mo mpfú lə.
- Báya pú yáp mo ná tə a bá yú, ba mpá' mpfókmjwí yə é cwanwə gaó dhə e latə ták ŋwa'nyə tókvú, da' gaó bə wáppú é latə ghə ŋwa'nyə ləmdyó, kə bí mo tə a bá yú bə é cwanwə gaó é bə fə mo yə e mpfú á, kə cwəyə cwə póm twó' da' gaó pú há ŋwa'nyə tʉə bí í lə.
- Báya gapmcű' zhí bú'mtəŋ kə e lə piŋ gə mŋaknyə nəfá' səmywə, kə mo lə yaó wə jó é lə.

c. Kə gə cyətə báya mö həŋ ŋwa'nyə nə gáp mcű' mú'mo, da' gaó nə ghə níŋ mcű' myə ă wə dé dhə mpfókmjwí á nó?

Pû bá ntám mtuገገyá dó'nyé shéገ ná nገ mcü' mo yə e pfú á ná mcü' myə pú gə ghap læ, ta' gədhədyə kə ta' guə ná nገ mcü' mo yə e pfú á ná mcü' dyə'. Ā bá pō' mpfōkmjwī ገwā' ገwa'nyə ná həገ gaá pú té (yá' nté) mcü' dhə e nə mcü' bóó.

d. Ləpuə ba cē yə pá a pá ná buó ghap mcü'.

i. Ná ghap mcü' ná yu nákuገ:

Mô gap mcü' ná yə nákuገ a tútə gaá ě ghə tə kwī ገwa'nyə tuə nəgáp bí gōpna'. Ba gapmcü' yə mpfūpfū ገwa' tsō tsyó ntám ገwa'nyə tókvú ā gə ləገdzə ghə wə gōpna' kwī gaəpīገ ገwa'nyə tókvú té ghap. Takpō' bə Óda 48 SCCPR Kap 211 gə tám pe thé é pounds sterling 50 kə cē ገገwə ntóko lə. Pū ገké mo yəገ gaá “an executor de son tort”. Ywə ghə ná mcü' ná cwə mfa'myá bóó ba pá' ná pōmtə ā bə pú gə hገ yú.

ii. Mo yə mpfūpfū læ cí í á ka fá' pá' ā cəገ læ: Pá' pú læ' gəገ tə jum á, gapmcü' təbə gemcü' pə. É gə ghəገ pá' e nə fá' læ. Ā ገkwī' ná ná fa' bí pəገገገገ, bə a pú pútə gapmcü' ná ná læ tsə tə a bə tsyó tə gə shə ገገwə bóyə é fa' cwəpuገ áá.

e. Kōt cēnyə nə nwə shwə ገገwə pá wə shyányə mpfōkmjwī bə e ghəpá'á?

Mcō' bə á ghəገ pá' pá' mpfōkmjwī ghə tə bá ná byáp tyə' nə kwyácwiገ nənwə bóyə yə nwə hyányə é læ.

i. Ná kwī ገwa'nyə tuə nəgáp mcü' tə bə byáp: Mpfōkmjwī ghə ná hገ ገገwə'nyə nə gə tuə nəgáp mcü' tə bá ná byáp bóyə nwə shyányə é, ba pá' cwə ná cyə ná ገkwī ገkáp mpfōk, ná kwī ገyá ገyə ገkáp, tə gə shə.

ii. Ná kwī dzə ገkáp: Guገ mtsámkü' tə ገkəm á ná mpfōkmjwī ghə ná kwī mú' dəገ ገkáp nə mcü' ná dyə' shə ገገwə máp ba myə pō páp, ba pá' ገkáp səkú, ገkáp dōta, ገkáp ywátsú, tə gə shə.

Pə pyə wáp ɣwa' ɣwa'nyə da'tə jyə yəŋ.

Tădyê mfà' : Má ABENA ONDOA Marie-Thérèse, Dwâlâ' Bəmtə Mjwí pú a Tuŋdyó

Tădyě démfə' : Tá MOUSSA AOUDOU, Kəlá' Gwyé Dwâlâ' Bəmtə Mjwí pú a Tuŋdyó.

Kwîpú Tădyě démfə' : Tá ZOA MBIDA Côme Parfait, Tădyê Bəmtə Mjwí pú a Tuŋdyó gə Mtəo Pó.

Mwuə' sîshyə nə mfà':

1	ESSENEME Régine	:	Ntwòkshe Kòt Gwyé
2	Véra NKWATE NGASSA	:	Hântòk Kòt Gwyé
3	NGWENE James George	:	Hântòk Kòt Gwyé
4	AKOA Yvonne Léopoldine	:	Kwîpú Tădyê Kòt Gwyé
5	ATABONG Angelina	:	E fə dyə Dwâlâə Nwə Dəŋdəŋ
6	FONKUI MBOUDJEKEL Fernand Duplex	:	E fə dyə Dwâlâ' Nwə Dəŋdəŋ
7	NKOU OTELE Sophie Constance	:	DDNFG: Dyê Dwâlâ' mNwə Fa' Gəpna'
8	TSIMI Stanislas Alphonse	:	E fə dyə Dwâlâ' Byâpgùŋ
9	KOMBENS Fleur	:	E fə dyə Dwâlâ' Nwəŋkáp
10	MINTSENE EDOU Ben- jamin	:	E fə Dyə Mməku' Bómtə Gùŋ
11	ONDO Yaulande	:	Nte Shwafü Guŋ (NSG).
12	YENE Benjamin	:	E fə dyə Dwâlâ' Bəmtə Mjwí pú a Tuŋdyó
13	MOTO, tsö tsê ISOH Francisca	:	E fə dyə Dwâlâ' Bəmtə Mjwí pú a Tuŋdyó

14	ENAMA ELOUNDOU Claude Alexis	:	E fə dyé ገጠናዎን ለማድረግ ወይንም ለማሳደግ
15	PANJE Roland	:	E fə dyé ገጠናዎን ለማድረግ ወይንም ለማሳደግ
16	NTIGA BELLA Engelbert Placide	:	E fə dyé ገጠናዎን ለማድረግ ወይንም ለማሳደግ
17	MBARGA Cécile	:	ሆይ ገጠናዎን ለማድረግ ወይንም ለማሳደግ ለሌሎች ለማድረግ ለሌሎች ለማድረግ
18	Aboubakar MEWADA VII	:	ሆይ ገጠናዎን ለማድረግ ወይንም ለማሳደግ ለሌሎች ለማድረግ ለሌሎች ለማድረግ

**PAAMTINKI
KARFEEJE
MAW'DE BEE
FARANSAARE**

PAAMTINKI
KARFEEJE MAW'DE
BEE FARANSAARE

Mbinndube deftel ngel dowki

Kakkilanoowo mawdo : Madame ABENA ONDOA Marie-Thérèse, Ministirjo mo Mawnuki Debbo e Saare.

Dowoowo mawdo : Monsieur MOUSSA AOUDOU, Mbinndoowo Mawdo mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.

Naybiijo dowoowo mawdo : Monsieur ZOA MBIDA Côme Parfait, Directerjo mo Mawnuki e Paddol lenyol e Hakkeeki Binngel.

Yimbe laatiibe bana seeboore :

1	ESSENEME Régine	:	Avocaajo Mawdo haa Cour Suprême
2	Véra NKWATE NGASSA	:	Sawaariijo haa Cour Suprême
3	NGWENE James George	:	Sawaariijo haa Cour Suprême
4	AKOA Yvonne Léopoldine	:	Naybiijo haa Cour d'Appel nga Yaoundé.
5	ATABONG Angelina	:	Mo Ministirwa nga Kiita
6	FONKUI MBOUDJEKEL Fernand Duplex	:	Mo Ministirwa nga Kiita
7	NKOU OTELE Sophie Constance	:	Mo Ministirwa nga huuwoobe be ngomna
8	TSIMI Stanislas Alphonse	:	Mo Ministirwa nga Sooje'en
9	KOMBENS Fleur	:	Mo Ministirwa nga ceede
10	MINTSENE EDOU Benjamin	:	Mo Laamorde kuugal polis'en
11	ONDO Yaulande	:	Mo Sigordu ngam taaskitingo garandum kuuwoowo "CNPS".
12	YENE Benjamin	:	Mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.
13	MOTO née ISOH Francisca	:	Mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.

14	ENAMA ELOUNDOU Claude Alexis	:	Mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.
15	PANJE Roland	:	Mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.
16	NTIGA BELLA Engelbert Placide	:	Mo Ministirwa nga Mawnuki Debbo e Saare.
17	MBARGA Cécile	:	Mo Kawtal Masihiinke'en ngam Nafsuuji nder Pellel Laaɓɓinki.
18	Aboubakar MEWADA VII	:	Mo Kawtal Liman'en e Horminaaɓe Juulɓe haa Came- roun.

